

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aurum Sapientvm, Sive Ars, Sine Scelere, & cum virtute,
ditescendi**

Masen, Jacob

Coloniae Ubiorum, 1661

Caput XIV. Quid Principibus ac Magistratibus rerump. maximè
observandum sit, ut ad honestam stabilemq[ue] opulentiam perveniant.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55377)

CAPUT XIV.

*Quid Principibus ac Magistratibus rerump.
maximè observandum sit, ut ad hone-
stam stabilemque opulentiam perveniant.*

Nunc & Viris Principibus ceterisque re-
rump. proceribus hoc studio nostro
est gratificandum. Nam his non utile so-
lum, verum & honorificum est affluere opi-
bus, imprimisque Principum illa virorum
est gloria. Pecunia & ærarium dives, nervi
sanguisque est Reip. Hic præcipuus contra
hostes murus est, hæc firmissima subditorum
sunt propugnacula. Abundare Principem
convenit, at non iniquis rationibus. Quan-
tum fas æquumque patitur, tantum auri ar-
gentique possideat. Extra hos terminos
omnis procerum opulentia, ceterorum ple-
rumque divitum flagitia superat: quòd ho-
rum rapacitas tantò violentior sit, quantò
impunius in miseros infelicesque subditos
grassatur. Hos igitur si ad facilem opu-
lentiam paucis instruxero, non illis solum,
verum & subjectis latè populis rectè con-
sultum ibo.

Politicorum hic artes ingeniaque homi-
num non excutiam, qui egregiam se tunc
locupletando Principi, aut Magistratui ope-
ram,

ram, ad cumulandas opes, navare existimant, cum novam quampiam atque inuisitatam haecenus vestigalium, tributorumque rationem inveniunt, & minima quæque mercimoniorum genera suis oneribus, nulla impulsu necessitate, aggravant, ut nihil, nec ad humanæ vitæ alimentum, citra hanc flagellationem verti possit. Hi enim, velut mali Medici, ita curant Remp. ut laborantis morbum accendant magis, quam sublevent, de loculis potius quam populis solliciti. Stulta hæc est ditandi viros principes ratio: cum Regni ac Reip. robur, non in unius, aut paucorum opulentia procerum, verum totius populi opibus consistat. Sanguis in solo corde, aut vitalis in cerebro spiritus, ad universi corporis vires non sufficit, sed per venas arteriasque quaquaversum copiose sparsus maxime vegetat, integramque ac valentem corpori habitudinem præstat. Sat dives Princeps ac Magistratus est, cujus subditi ad omnem necessitatem abundant.

Ut suum ex agris possessionibusque subditorum Principi tributum obveniat, præscæ & à Christo ipsomet probatæ observationis ratio postulat: *Reddite, inquit, quæ sunt Cesaris Cesari, quæ sunt Dei Deo. a*
 Quod

Quod Apostolus Romanis etiam imperat: *Reddite, ait, omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal.* *b* Aliquod igitur tributum, tum ad supremam Principis, aut Magistratus jurisdictionem potestatemque agnoscendam, tum ad necessariam sustentationem requiritur; quod is qui servit Reip. ab illa jure alendus sit. Et hoc quale quantumque sit, ab antiqua retrò consuetudine est repetendum: quâ tributorum modus, velut in pactum certosque limites traductus est, qui citra novam necessitatem Regno aut Reip. incumbentem, temerè non est convellendus. Quare tributa augeri non possunt, nisi manifesta, vel necessitas, vel utilitas Reip. hoc exigat. Quæ quidem communis est Theologorum & Jurisperitorum sententia, docentium esse iniquos, atque ad restitutionem obligari quotquot tributa sine justis hisce causis exegerint. Nam si aliter fiat, ait Navarrus, *c tunc necessitas publica assumitur pro forma, re ipsa verò fraus est, & rapina, pauperumque oppressio.* Quin etiam præter obligationem restituendi incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, Navarro eodem interprete *d* Qui-

Q 4

cunque

b Rom. 13.*c* Lib. 3. c. 1. num. 255.

cunque igitur hac via ad opes contendunt, Deo hominibusque se reddunt execrabiles, neque divites censendi sunt, cum aliena, non sua possideant, tenenturque ex status suscepti conditione, aut tributis sibi jure debitis, tantum remittere, quantum ex indebitis per injuriam collectum est. Quae de re Laymannum licebit consulere. *¶*

Porro hic diligenter iste scopulus offensionis est declinandus, quo nonnulli tributa per necessitatem quondam imperata atque impetrata, hanc lapsu temporum sublata, tributorum tamen onus non auferunt. Cessante enim causa subditorum cessat ad tributum obligatio, & iniquum esse incipit, quidquid hoc titulo poscitur. Quod expendere illos æquum est, qui innumeris sensim exactionum artibus, huc regnorum ac rerum census provexere, ut quorundam populorum Principes, jam decuplum ex proventibus colligereprehendantur, unde simplex Majoribus tributum proveniebat. Quantum dedecus projectorum ad extremam avaritiam Christianorum, quã jam barbarorum potius, quam gloriosa Majorum suorum vestigia sectari videntur.

Repetere

d cap. 27. n. 6t.

¶ l. 3. tr. 3. p. 1. c. 3.

Repetere veterem Deus querelam poterit, *populum meum exactores sui spoliaverunt. f Comederunt carnem populi mei, & pellem eorum desuper excoriarunt, & ossa eorum confregerunt, & conciderunt sicut in lebetes. Principes ejus in muneribus judicabant. & Sacerdotes ejus in mercede docebant.* Quis porro exitus? Propter hoc *Ierusalem quasi acervus lapidum erit, & mons templi in excelsa silvarum. g* Hoc eventu hæc plerumque tyrannis absolvitur. Principum & Magistratum immuni avaritiâ, subditorum murmure ac rebellionem, aut in Deum hominesque perfidiâ, justa divinæ indignationis vindicta accersitur, perque immissa bellorum externorumq; tyrannorum flagella, omnia in vastitatem, & servitutem quandoque perpetuam rediguntur.

Multæ gentes suorum dominorum juga excutiunt, nec tyrannidem evadunt quidem, sed tantum mutant. cum externos plerumque raptores non humanitas, sed cupiditas accersat. Hæc igitur manifesta imperantium stultitia est, quæ dum hac via ad opulentiam connititur, se suosque ad extremam sæpe indigentiam præcipitat, & quas crudeliter investigat opes, quærendo

Q

amit-

f *Isai. 3. v. 12.*

g *Mich. 3. v. 3. & 12.*

amittit. Roboamus Salomonis filius postquam de generis avarique in senio patris vestigia premeret, in Regum historia pro exemplo nobis relictus est. Hunc supplex Israelis multitudo his vocibus convenit: *Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris durissimo, & serviemus tibi.* Quibus ferox insolensque potentia juvenis respondit, *Pater meus cecidit vos flagellis, ego eadem vos scorpionibus.* Verum quo eventu cognosce. *Misit Rex Roboam Aduram, qui erat super tributa, & lapidavit eum omnia Israel, & mortuus est. Porro Rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Ierusalem, recessitque Israel à domo David usque in presentem diem* h En quàm insignis Roboami fortuna, quantæ opes momento eversæ sunt, dum improbo illæ studio congeruntur. Ex quibus manifestum est, nihil consultius ad stabiles duraturasque opes colligendas regentibus esse, quàm ejusmodi adhibere in publicis exactioibus moderatorem, quàm & imperantium necessitati, & subditorum felicitati consulatur. Ita fortissimum munimentum reip. amorem Princeps suorum; & facultates quoque in repentina necessitate non defuturas obtinebit

bit: omnium ipse tantò facilior possessor,
quantò plures secum patitur possidere.

Unum verò in tributis exigendis Prin-
cipi Magistratuique cuilibet, ad ingentes
divitias, magnopere est profuturum, si huc
curam omnem vertant, ne per multas inex-
pertæque fidei hominum manus hæ pe cu-
niæ in ærarium transferantur. Viscosa res
pecunia est, facilè adhærescit. Nemo sibi in
hoc aucupio non favet. Rarò, nisi cautus
sis, media tributorum pars regiæ, aut publi-
cæ gazæ adnumeratur. Neque longè peten-
da ex historiis veterum exempla sunt, quã-
do illa quæ superioribus annis Thoma Ani-
ello piscatore duce, in Neapolitana vrbe se-
ditio nata est, luculento testimonio suffice-
re poterit, siquidem vera sunt, quæ memo-
rat illius descriptor Majolinus Comes, a
Vix fides, ait, dicto erit, & res tamen ipsa
, extra omne veri dubium est, sub Monterei
, & Medinæ haud multorum annorum im-
perio, plures centum millionibus ex regni
, tributis & vectigalibus regio æratio illa-
, tos: nomine id quidem adumbrato in spe-
, ciem: nam reapse, vix quinta pars in Regis
, ac regni utilitatem cedebat: depensoque
, uno milione, qui mille millium summam
, efficit, ægrè ducenta millia ducatorum in
Regis

Regis ac reip. usum absumebantur, reliquis octingentis millibus per ministrorū fraudem interversis. Cū miseris tamen popularibus millio unus dimidio pluris constaret, ob gravem & iniquissimum pecuniæ exigendæ modum. Quia ei qui vectigalia exercebant, ut arcta in re pecuniaria, debitori vincula & carcerem, nisi stata die solvisset, subituro, tempus prorogarent, donis prope non minoribus debito ipso, placandi erant. Exspectas quis denique eventus huius rei fuerit? Planè funestus avaris hisce exactoribus. Nam Thomas Massaniellus (Anjellum brevius dicunt) dux à plebe delectus, à reti piscatorio ad gladium sclopūque versus, tam insigni populum (supra centum collectum millia) solertiâ, ordine, imperio inter arma moderatus est; ut omnes, velut unum hominem, ad atrocissima etiam obsequia, dicto nutuque unico converteret. Hos ille in classes officiaque, militari distributos more, tanquam veteranus beliator, qui militem nunquam egerat, noctu diuque ad quodvis imperium circumagebat. Per hos præcipua in urbe nobilitas, & quotquot tributis vectigalibusque colligendis operam dederant, funditus cum suis excisi domibus sunt: nec cuiquam parcitū, qui ex his lucrum reportasse crederetur.

Qua

Qua in re illud Anielli decretum memorabile: ne quisquam sub poena capitis quippiam ex illorum bonis contrectaret, sed universa subjectis ignibus consumerentur. Quæ lex sanctissimè observata, immensas brevi opes sub cineribus tumulavit. Ita nullius avarè cupidus videri voluit, cum aliorum cupiditatem castigaret, adeò quidem, ut in summa imperandi potestate sibi vindicata, quâ regni Neapolitani proceribus, ipsisque Romanis Cardinalibus meruendus erat, vestem aliam, quàm piscatoriam constanter non sumpserit. Interea verò potentiorum opes, magis in manu, seu arbitrio unius Anielli, quàm suorum essent Dominorum. Quod tum etiam ostendit, quando cum Arcosio Prorege ea lege conciliatus est, ut Neapolitani libertate à Carolo V. concessa fruerentur: ac deinde ultronea oblatione, quinque se millionum donativum Regi Hispaniarum oblaturum brevi asseruit, qui nihil præter casam piscatoriam, ex qua jura vrbi dabat; possidere visus est. Et verò magna jam æris vi, vel ex ruderibus exustarum domuum collecta, vel truculento in quosvis imperio congesta, fidem impleisset, nisi barbara & insana crudelitate, suis quoque invisus civibus, vitam, à quodam familiarium trajectus, amisisset. Tama
func-

funestos eventus, vastitatemque in florentissimis etiam rebus p. immodica procerum cupiditas conciliat. Nec majori ferè exitio profligantur opes, quam cum immoderatè quæruntur *Malè parca, malè dilabuntur*. Et *nihil immoderatum diuturnum est*. Ante omnia igitur, & æquitatis, & circumspiciendæ moderationis in tributis, vel imperandis, vel exigendis ratio habenda est illi, quisquis per hæc ad solidas constantesque opes volet proficere.

Sapientissimus Rex Salomon, in flore regni ætatisque exemplum omnibus reip. administrantibus dedit, facilè, ac sine scelere divitias cumulandi. Sollicitè hic agros hortosque regios excolebat, unde ad ipsum totamque familiam sustentandam ingens manabat copia. *Ædificavi, ait, a mihi domos, & plantavi vineas, & feci hortos, & pomaria, & conserui ea cuncti generis arboribus, & exstruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium, possedi servos & ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque, & magnos ovium greges, ultra omnes, qui fuerunt ante me in Ierusalem.* Expeditior illa Principibus ad honestam opulentiam via est, quam alienis omnia oculis, curis, manibusque credere; moli-

mollique inter hæc otio, aut solis, ad fallendum tempus, venationibus indulgere. Armentorum, sive equorum ista sint, seu boum etiam, educatio possessioque locuples magnum viro principi adfert emolumentum. Illa vecturis, equitationi, militiae: hæc cum minoribus gregibus, alendæ familiæ, citra pecuniarum expensas seruiunt. Vina cum abundè provenerunt, facilè cum pecunia permutantur. Vt & frumentorum copia, ad quævis alia comparanda perquam idonea est. Ita Rex *Hiram* dabat *Salomoni* ligna cedrina, *Salomon* autem præbebat *Hiram* coros tritici viginti millia in cibum domui eius, & viginti coros purissimi olei. Hac tribuebat *Salomon* *Hiram* per singulos annos.

b Hac industriâ permutandi res suas regna & resp. magnopere ad opulentiam proficiunt, aluntque mutuam in fide & pace amicitiam. Neque soli agrorum fructus, verùm & salis, æris, lapidumque fodinæ diligentè inquisitæ, custoditæque studio, ad opes cumulandas momentum adferunt. Hinc enim sine magna invidia atque ab omni remotiores flagitio, poterunt ditescere.

Curæ etiam *Salomoni* fuit, ut mercimonia suo in regno florent, quod pace cum vicinis constituta Regibus, & sibi &

regno

Regno universo opes immensas attulit. Classis enim Regis per mare, cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum & argentum, & dentes Elephantorum, & simias, & pavos. Magnificatus est ergo Rex Salomon super omnes Reges terra divitiis & sapientia. c Nulla ad parandas opes via planior expeditiorque, quam florentem in suas vrbes provinciasque mercaturam traducere. Quod ut Princeps, vel Magistratus præstet; tributis vectigaliumque oneribus nimium cives, mercesque gravandæ non sunt: quibus, & exteri arcentur, & incolæ à negotiatione revocantur: dum sibi solum laborem, aliis emolumentum relinquere animadvertunt. Tyri (Phœnicum vrbis) ab opulentia petita descriptio, solâ penè negotiationis varietate per Ezechielem extollitur. Tu, inquit, d Tyre, dixisti: perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita. sed quæ causa? Finitimi tui qui te adificaverunt, impleverunt decorem tuum. Carthaginenses negotiatores tui, à multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque repleverunt nundinas tuas. De domo Thogorma, equos, & equites, & mulos advexerunt ad forum tuum. Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuo-

c 3. Reg. 10. v. 11. d Ezech. 27.

rum gemmas, & purpuram, & scutulata, & byssum, & sericum, & chodchod proposuerunt in mercatu tuo, Iuda & terra Israel ipsi institores tui in frumento primo balsamum & mel & oleum & resinas proposuerunt in mundanis tuis, &c. Ab his aliisque mercimoniis opulentam, felicemque Tyrum Propheta deprædicat. Ex quo fonte maximæ ad Tyri Principem opes manarunt: ut admiraculum deinde extollat. *Omnia ait, lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & iaspis, chrysolitus, & onyx, & beryllus, saphirus, & carbunculus, & smaragdus, & aurum, opus decoru tui.* e Verum quid sacram literarum testimoniis operose nitimur, quando res exemplis hodie dum testatissima est: illic ubi maxime urget negotiatio florentissimas ab opibus esse respub. Quocirca omni huc arte connitendum est reip. Procerib. ut æquitate, communi tueantur omnes, humanitate ac liberalitate foveant, neque ad privatum commodum derivare à plebe ad se lucra negotiantium pleraque conentur. Ita enim deficiet ipse potius, quam in opibus proficiet, aliò negotiatores avertet, rebusque suis, dum avaræ nimium studet, inconsulte oberit. *Qui nimium emungit, elicit sanguinem. f*

Caven-

c Ezech, 28. v. 13, f Prov. 30.

Cavendum verò Principibus regnorum & rerump. ne in ædificia non necessaria, ut in arces, palatia, exquisitum aularum, domuum, hortorumque apparatus opes, reip. defendendæ aut conservandæ necessarias, male collocent: in venationes, spectacula, hortos, recreationes, musicam, mensarum delicias, aliaque corporis tantum sui oblectamenta convertant, quæ publico salutis bono, aut multorum ex subditis indigentia sublevandæ deberentur. Et ne ita vivant, ut, qui subditorum gratiâ præpositi sunt, non tam se subjecto populo, quam hunc, eorumque possessiones sibi esse impendendas existimet. *Va*, inquit *Isaias*, *qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci nunquid habitabitis vos soli in medio terra? Alii penè & sine tecto & indumento; vos tecti marmore, gemmis & auro cooperti: alii vix mucido panis frusto satiandi; vos escarum deliciis ad vomitum suffarti: alii vix in fœno & stramine; vos in serico & olorum plumis quiescitis. Leo rugiens, & ursus u-riens Princeps impius super populum pauperem* *b* Credite, si non mihi, saltem æternæ veritati, ita congestæ, & male digestæ opes fallunt

a Isa. 5. v. 8. b Prov. 28. v. 15.

fallunt. Nam infelix hæc optimatum generatio est, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra, & pauperes de hominibus. Sanguisuga dua sunt filia, dicentes, affer, affer. c Nunquam illæ ita implentur, quin brevi exhaustæ, pari ingluvie suum affer repetant. Salomoni, ubi ad luxum versus est, nullum suffecit aurum, licet unica navigatione (quæ per triennia repetebatur) ex Ophir quadringenta auri talenta colligeret, d Ipsum cœpit populum tributis premere, mox sub filio defecturum. Henricus VIII. Angliæ Rex, immani luxuria avaritiâque, post exhaustum Regis ærarium, ad ingentia tributorum versus onera, & quod nec ista sufficerent, Ecclesiasticas possessiones involavit, tantâque cum administris cupiditatis regiæ licentiâ in illas grassatus est, ut sublatis bonis decem templorum millia uno anno, hæresi famulante, subverterit. Unde notissimus versus e

Millia dena unus templorum sustulit annus.

Et tamen in magna regii ærari inopia defunctus est. Mira, sed comperta frequentibus exemplis res: alii dividunt propria & ditio-

c Prov. 30. v. 14. d 3. Reg. 9. e Box. de signis Eccl. 1. 22.

ditiores fiunt; alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt f Principes populorum patres & pastores: illi provident filiis, hi gregem pascunt. Illud Paulus expendit, cum diceret: non quero qua vestra sunt, sed vos; non enim debent filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis, g hoc Deus per Ezechielem ostendit: Ecce ego, inquit, super pastores, requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos, ut non ultra pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos. h Balthasarem inter epulas prædasque opulentas gloriantem hostis oppressit, mors sustulit. Cum omnia se ex voto possidere crederet, appensus est in statera, & inventus est minus habens.

f Prov. II. v. 24. g 2. Cor. 12. h Ezech. 34, v. 2.